

8. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 31, ст.286.

Євтєєва Д. П.

кандидат юридичних наук, старший дослідник,
заступник директора з наукової роботи
Науково-дослідного інституту вивчення
проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ²

Інформація в сучасному світі, будучи елементом фактично всіх суспільних відносин, може слугувати інструментом для отримання знань та вирішення різноманітних завдань, однак у руках зловмисників вона стає засобом для досягнення протиправних цілей.

Число кіберзлочинів, як відзначають експерти, постійно збільшується [1]. При цьому діти як вразлива категорія населення привертають увагу осіб, які оперують в інформаційному просторі та використовують інформаційний вплив. У зв'язку з цим інформаційна безпека дітей потребує посиленої уваги й охорони держави й суспільства. Одним із важливих засобів охорони дітей від інформаційних небезпек виступає кримінальна відповідальність.

Аналізуючи зміни, внесені до КК України протягом останніх шести років, можна відмітити, що, враховуючи надзвичайно швидкий розвиток інформаційних відносин, законодавець здійснює моніторинг небезпечних проявів в інформаційній сфері та у разі заподіяння або створення загрози

² *Примітка.* Зазначена публікація підготовлена в межах виконання теми фундаментального дослідження «Теоретичні, законодавчі та правозастосовні проблеми кримінально правової охорони інформаційної безпеки в Україні», яка розробляється в Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України.

заподіяння такими проявами істотної шкоди правам та інтересам громадян вводить відповідні заходи відповідальності, у т. ч. й кримінальної.

Так, у 2018 р., ГО «Ла Страда Україна» оприлюднила статистику звернень за допомогою через онлайн-небезпеку, що стосувалася дітей. Загалом таких звернень за півтора року було більше 11,4 тис., із яких:

- щодо комп'ютерної та інтернет залежності – 2877;
- щодо секстингу (інтимне листування й пересилка фото інтимного характеру) – 2627;
- щодо тролінгу (глузування з дитини та провокацій щодо неї) – 1532;
- щодо фішингу (інтернет-шахрайство, метою якого є отримати доступ до логінів та паролів користувача) – 1207;
- щодо грумінгу (входження в довіру до дитини з метою подальшої особистої зустрічі для вступу в сексуальні відносини, експлуатації чи шантажу) – 1047;
- щодо смертельних квестів в соціальних мережах – 919;
- щодо мобінгу (цькування групою людей) – 697;
- щодо кібербулінгу (цькування дитини онлайн) – 398;
- щодо кардингу (шахрайство з банківськими картками) – 122 [2].

На сьогодні законодавець вжив заходів щодо протидії зазначеним видам небезпек, увівши кримінальну відповідальність за низку зазначених проявів (за секстинг, грумінг, смертельні квести, частково кібербулінг (якщо останні призвели до самогубства)). Стосовно ж таких дій, як фішинг і кардинг, можна констатувати, що з моменту своєї появи вони уже охоплювалися ст. 190 Кримінального кодексу (далі – КК) України (шахрайство). При цьому прийнятті законодавцем новели переважно стали наслідком імплементації у вітчизняне законодавство таких міжнародних актів, як Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Закон України від 06.12.2017 р. № 2227-VIII) та Конвенція Ради Європи про захист дітей

від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротська Конвенція) (Закон України від 18.02.2021 р. № 1256-IX).

Якщо вести мову про предметне вивчення змін до КК України, що стосуються регламентації кримінальної відповідальності за діяння, які посягають на інформаційну безпеку дітей, то впливає, що за останні роки криміналізації набули дії, пов'язані з інформаційним впливом або незаконним використанням інформаційно-комунікаційних систем:

– доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі, схиляння до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства (ч. 1 ст. 120 КК, 2018-й р.);

– домашнє насильство, у т. ч. й психологічне (ст. 126¹ КК, 2017-й р., вступила в силу в 2019-му р.);

– примушування до шлюбу (ст. 151² КК, 2017-й р., вступила в силу в 2019-му р.);

– домагання дитини для сексуальних цілей (ст. 156¹ КК, 2021-й р.);

– одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження (ст. 301¹ КК, 2021-й р.);

– проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи (ст. 301² КК, 2021-й р.);

– дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти (ч. 3 ст. 111¹ КК, 2022-й р.).

Таким чином, із вищезазначеного можна зробити висновок про наявну протягом останніх років тенденцію законодавця до посилення кримінально-правової охорони інформаційної безпеки дітей, що виражається в запровадженні відповідальності за дії, пов'язані з інформаційним впливом або незаконним використанням інформаційно-комунікаційних систем, шляхом введення до КК України нових норм або ж внесення змін до чинних

його норм [3, с. 130].

Список використаних джерел:

1. Єрема М., Борисенко А. Боротьба з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану: Закон 2149-ІХ. LIGA ZAKON: оф. вебсайт. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/210562_borotba-z-kberzlochinnstyu-v-umovakh-d-vonnogo-stanu-zakon-21-49-ix.
2. Толокольнікова К. Секстинг, грумінг, мобінг: від чого страждають діти в інтернеті. *Дім media sapiens*. URL: <https://ms.detector.media/media-i-diti/post/21656/2018-08-20-sekstyng-gruming-mobing-vid-chogo-strazhdayut-dity-v-interneti/>.
3. Євтєєва Д. П. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки дітей (підрозд. 2.4) / *Міжнародні стандарти та національна кримінально-правова політика у сфері охорони інформаційної безпеки* : монографія : електрон. наук. вид. / за заг. ред. В. І. Борисова, М. В. Карчевського, М. В. Шепітька ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. С. 123-138.

Жибак А. А.

аспірант другого року навчання
Державний торговельно-економічний університет
e-mail: zhybakandrew@gmail.com

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМАХ ЄС

З метою зміцнення конкурентоспроможності на ринках цифрового сектору та забезпечення справедливого функціонування цифрових платформ, як основних складових онлайн-простору, Європейським парламентом та Радою ЄС восени 2022 року було схвалено Акт про цифрові послуги (далі – DSA) [1] та Акт про цифрові ринки (далі – DMA)[2]. Положення вищевказаних актів загалом спрямовані на забезпечення справедливого ставлення до прав бізнес-користувачів та споживачів і можливості використовувати послуги онлайн-платформи, не побоюючись маніпулятивних алгоритмів чи незаконних товарів та контенту.

Безпечність та надійність онлайн-середовища, можливість здійснення громадянами ЄС та іншими особами своїх прав, гарантованих Хартією